

Dlouhověké včely

Plást se zavíčkovaným plodem

Dlouhověké včely žijí ve včelstvu asi zhruba od přelomu července a srpna do počátku dubna. Tyto včely včetně jejich larev jsou dobře živeny a především v zadečku mají vytvořené tukobílkovinné tělísko, ze kterého pak čerpají potřebné zásoby pro ošetřování plodu v předjaří a na jaře.

Dlouhověké zimující včely by v podletí a na podzim neměly krmit plod a zpracovávat zimní zásoby. Tyto činnosti mají zajistit letní včely, což pro včelaře znamená především doplnit zimní zásoby nejpozději do konce srpna. V podstatě tvoří zimující včelstvo a zakládají a ošetřují první předjarní a jarní generaci včel. Čím je tato skupina dělnic početnější a má příznivější podmínky při ošetřování jejího plodu a mladušek, tím je to pro prezimující včelstvo výhodnější. Včelstvo se neřídí přesně podle kalendáře, ale různé pochody a jevy v něm jsou ovlivněny průběhem počasí, fenologickými fázemi apod. Určité procento dlouhověkých včel se tak líhne již v červenci, za stěžejní období pak můžeme počítat srpen a počátek září. Dále se podívejme, co ovlivňuje početnost dlouhověkých včel, a tím pádem i sílu prezimovaného včelstva.

Síla včelstva v létě a podletí

Všeobecně platí, že silné včelstvo na zazimování připraví jen silné letní včelstvo. Slabé letní včelstvo po vyrojení nebo včelstvo s nevykonnou matkou s plodem na několi-

ka plástech nemůže připravit kvalitní včelstvo k zazimování. V určité nevýhodě oproti oddělkům jsou později vytvořené smetence, kde v kritickém období chybí jedna generace včel. V těchto případech nezbyvá nic jiného než k oslabenému včelstvu přidat dobrý od-

**Určité procento
dlouhověkých včel se líhne
již v červenci, za stěžejní
období pak můžeme
počítat srpen
a počátek září**

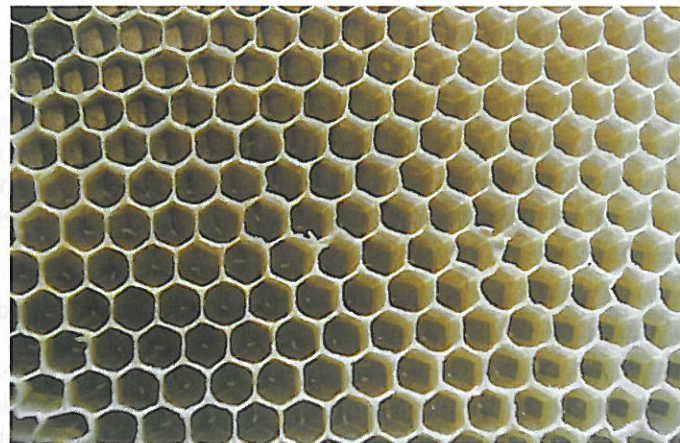
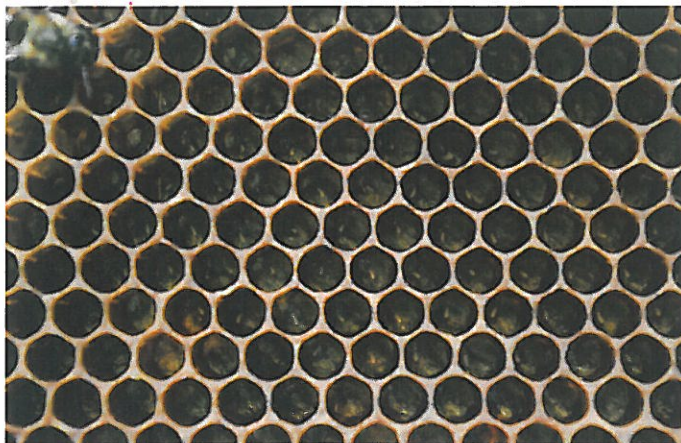
dělek. Připomeňme si tedy několik zásad pro ošetřování silných včelstev.

Je vhodné připravovat zimní prostor již koncem června, odstranit nedostavěné mezistěny a nezakladené panenské dílo. Tyto nezaplodované části úlového prostoru tvoří přepážku matce při kladení a významně omezují plochy plodu. Pro včelstvo je pro zimování výhodnější prostor, jehož výška je větší než šířka. Pohyb včelího chomáče směrem nahoru je přirozenější než pohyb

do boku. Pokud je zimní prostor tvořen více nástavky, je nutné dodržet pravidla mezi-nástavkové mezery. Konstruktivní mezinástavková mezera mezi loučkami rámků by měla být 8–10 mm, spodní loučka rámků by měla být užší (10–12 mm). Jen taková mezera nebrání postupu chomáče do dalšího nástavku. Včelstvo takovou mezeru nebere jako přerušení plástové plochy.

Výživa

Tvorba tukobílkovinného tělesa u dlouhověkých včel vyžaduje pestrou a bohatou výživu jak ve stadiu larvy, tak i mladušky. Zajistit cukernou složku není až tak velký problém. Všeobecná pravidla říkají, že včelstvo by mělo mít i po medobraní zásobu glycidů v množství 5–10 kg. Pokud to tvar úlového prostoru nedovolí, je nutné ihned po posledním medobraní dát nejpozději druhý den jednu nebo dvě dávky krmení tak, aby matka nepocítila nouzi a neomezila kladení. Je smutné, že si někteří včelaři myslí, že pokud včelstvům dají krmení příliš brzy, že ho spotřebují. Pokud včelstva nespotřebují všechno dodané krmení, zůstane v úlu jako zásoba na zimu. Zajištění pylu na tuto dobu je trochu složitější, ale možné. V doletu včelstev z úměrně velkých stanovišť (do 15–20 včelstev) je zpravidla pylu dostatek a je potřeba vče-

Čerstvě zakladený plást – starší a nové dílo

Silné včelstvo stavějící v podmetu

lám vytvořit podmínky, aby ho přinesly do úlů v dostatečném množství. Jedno úsloví praví, že hladová včela na pastvu neletí, což platí obzvlášť v podletí u sběru pylu. Pro ukládání pylu musí být v úlovém prostoru dost místa, což u nástavkových úlů není problém. Včely pyl lépe ukládají u česna a otevření oček to podporuje. Např. při zimování v jednom nástavku 39 × 24 již bývá pro uložení pylu málo místa, přednost mají glycidové zásoby a plod.

Nemoci, především varroáza

Největší problémy mají dlouhověké včely s varroázou. Jak varroáza včelám a včelstvu škodí? Samička roztoče se nechá na včelí larvě zavíčkovat a postupně naklade kolem pěti vajíček. Z prvního se vylihnou sameček a ten se dále páří s líhnoucími se samičkami. Noví roztoči se i s původní samičkou dostávají mezi včely společně s líhnoucí se mladuškou. Po určitý čas se pohybují na včelách (forézní fáze) a pak se opět

nechají zavíčkovat na včelích larvičkách. Roztoči upřednostňují trubčí plod, ale když ve včelstvu trubčí plod v létě a podletí končí, je napadán plod dělničí v období, kdy se z něj mají líhnout dlouhověké včely. Za 12 dnů, tedy za jednu periodu zavíčkovaného dělničího plodu, se počet roztočů ve včelstvu zvýší až čtyřikrát. Roztoči a jejich larvy narušují pokožku larev, kukel i dospělců a živí se především buňkami tukobílkovinného tělíska. Při mírnějším poškození se nelíhne dlouhověká včela, ale včela krátkověká s nedostatečným, nebo žádným zásobním tělískem. Pohledem na takovou včelu se nic nepozná. Při silnějším napadení se líhnou deformované mladušky, kterých se včely zbavují. Při nízkém napadení včelstvo v podletí nevykazuje žádné příznaky onemocnění, v podzimním období odejde skupina poškozených krátkověkých včel a včelstvo v září a říjnu zeslábně. Včely v tomto období hygnou mimo úl a při silném napadení zůstane

v úlu hrstka včel s matkou, při slabším napadení jde včelstvo do zimy oslabené.

Při silném napadení varroázou v podletí a na podzim včelstvo ztrácí obranyschopnost, neumí se ubránit loupícím včelám či vosám, což je konečná fáze napadení varroázou. Zdravá silná včelstva s řádně upraveným česnem se loupeží ubrání. Při pohledu z druhé strany se pak loupené včelstvo stává zdrojem roztočů pro své okolí, tento jev se nazývá reinvazí. Včelstva si při loupeží mohou donést do úlu i několik stovek roztočů denně.

Na zazimování silných včelstev má napadení varroázou zásadní vliv, zopakujeme si proto základní kroky úspěšného boje s varroázou, především v podletí:

- Provádění monitoringu od konce června do konce srpna, nejlépe oklepem extrajemným moučkovým cukrem. Počet detekovaných roztočů prudce roste v srpnu, nenechte se tedy ukolébat tím, že v červenci jste nenalezli nic, nebo pouze jednotlivé roztoče.
- Každá metodika oklepu má svou výhodnocovací tabulku. Při slabém pozitivním nálezu nasadíme léčiva likvidující roztoče na včelách, při silném nálezu pak léčiva s dlouhodobým účinkem. Přehled najdete v metodickém pokynů SVS.
- Domluve se na větším území na jednotném postupu při ošetřování, viz Včelařství 6/2020.
- Sledujte své okolí v doletu včel, tj. do vzdálenosti 3–5 km a zajímejte se o míru napadení včelstev v této oblasti.

Závěrem jen připomínám známé pravidlo, že silná zdravá včelstva na jaro připravujeme již v podletí předcházejícího roku. Povídání o dlouhověkých včelách je jen principiálním prohloubením poznatků ze známé praxe ošetřování včelstev v podletí a na podzim.

Přeji všem včelařům mnoho úspěchů a minimum nepříjemných překvapení.

Dr. Ing. František Kamler
Foto: Ludmila Krejčová